

Mihail Sadoveanu și revista „Însemnări Ieșene”

Mariana FLAIȘER

Key-words: *reverberation, 24th June, notes, neologisms*

Mihail Sadoveanu a avut încă din tinerețe o activitate publicistică prodigioasă colaborând la diferite ziare și reviste, mai întâi din orașul natal apoi din Iași și București¹. Trebuie menționat și faptul că Sadoveanu se înscrie în peisajul presei interbelice drept fondator al unor jurnale literare, unele dintre acestea având existență efemeră, altele rezistând în timp și având ecouri puternice în cultura românească.

Dintre revistele apărute prin strădaniile lui Sadoveanu amintim: „Răvașul Poporului” (1907, în colaborare cu Artur Gorovei), „Cumpăna” (revistă în colaborare cu D. Anghel, St.O Iosif și Ilarie Chendi 1903), „Însemnări literare” (1919), „Lumea-bazar săptămânal” (1924, cu G. Topârceanu) și „Însemnări ieșene” (1936–1940, cu G. Topârceanu și Gr.T. Popa, la Iași).

În anul 1939, când lui M. Sadoveanu i se acordă titlul de Doctor Honoris Causa al Universității Al.I. Cuza din Iași, revista „Însemnări ieșene” consacră un întreg număr (nr. 5) personalității scriitorului. Cu acest prilej, Gr.T. Popa scrie despre rolul lui M. Sadoveanu în apariția revistei.

Se dorea ca „Însemnări ieșene” să fie o

mare revistă literară și științifică, prin ajutorul căreia cuvântul omului să fie iar ascultat și, în același timp, revista urma să umple golul lăsat de „Viața românească” (Popa 1939 : 313).

Cu toate că a avut o apariție de scurtă durată (1936–1940), se poate aprecia că revista „Însemnări ieșene” a reprezentat pentru acea epocă, dar și pentru cititorul de azi care are curiozitatea de a deschide oricare dintre numerele ei (revista apărea inițial bilunar, apoi lunar), un moment semnificativ în cultura românească. Programul revistei creionat cu fermitate de spiritele directoare ale publicației lui Sadoveanu – G. Topârceanu, Gr.T. Popa, M. Codreanu –, prevedea ca revista să fie obiectivă, cu o orientare generală spre cultură și mai ales să aibă „o completă independență față de curentele sociale și politice ale timpului” (Popa 1938: 542–544).

Între revistele vremii, „Însemnări ieșene” urma să dea:

¹ Despre istoricul activității publicistice a scriitorului, vezi, printre alte lucrări, Sadoveanu 1960 (*Prefața* semnată de Savin Bratu).

spiritului românesc o informație cât mai completă dar sobră din toate domeniile de cunoștințe umane și [să ridice] același spirit în sfere cât mai înalte prin producerea unei literaturi care să impună sentimentul frumosului (Popa 1938: 542–544).

Sadoveanu ar fi dorit ca revista să se numească „Dacia”, nume care „ar indica oarecum și țelul suprem al revistei: *unificarea sufletească a Românilor*” (Popa 1939: 314). Sadoveanu era de părere că scriitorii care vor colabora la „Însemnări ieșene” „trebuie să formeze o mare familie intelectuală, iar acei care vor găsi că nu pot colabora se vor retrage” (Popa 1939: 314), idee care amintește de sloganul junimiștilor „entre qui veut reste qui peut”.

Aspirațiile scriitorului în ceea ce privește revista erau ambițioase:

[...] o revista mare care să cuprindă toată mișcarea intelectuală a țării și pe cea străină. Pe lângă partea originală trebuie să fie și o parte considerată informativă unde să fie analizată toată mișcarea științifică și literară românească (Popa 1939: 314).

Aceste convingeri și aspirații sunt, în mare măsură, elemente constante ale gândirii marilor cărturari români. Urmărind coordonatele precizate în programul revistei, este firesc ca în paginile „Însemnărilor ieșene” să se publice literatură (publicau M Sadoveanu, G. Topârceanu, Otilia Cazimir, G. Lesnea, N. Țațomir etc.), să existe cronică plastică, teatrală și muzicală. Erau semnalate și recenzate apariții editoriale importante din diferite domenii științifice, apăreau comentarii și articole care vizau domeniul medical, al economiei, al învățământului etc.

Sadoveanu la „Însemnări ieșene”

a selecționat material, a făcut corecturi pentru a stabili o anumită ortografie, a scris literatură și articole diverse, a făcut recenzii. Mereu era când la tipografie, când la redacție (Institutul de Anatomie) (Popa 1939: 320).

Multe dintre articolele literare și ale colaboratorilor lui M. Sadoveanu se dovedesc de o extraordinară actualitate. Coincidență sau nu, în timpul apariției revistei „Însemnări ieșene” peste România se abătuse spectrul crizei economice. Referitor la acest aspect M. Sadoveanu scrie în articolul *Războiul din Africa* următoarele:

[...] criza actuală a Europei, a unei Europe care nu-și poate găsi salvarea decât într-o reculegere, în bunuri spirituale create de ea... Nu poftesc ca alcătuirea noastră socială și de stat să fie detracată din nou cu doctorii de imitație (Sadoveanu 1936a: 42).

Preocupat de criză și de soarta țaranului român în condițiile economiei interbelice, economie care pare că nu diferă de cea de astăzi, Sadoveanu face următoarea afirmație:

Satul românesc neadaptat la mediul economic actual nu produce după cerințele pieții, a rămas la aceiași rutină a necesităților domestice, producția totală a țării a scăzut nemaipomenit calitatea cerealelor sateanului inferioară... Plugarul a rămas refractar ideii de cooperare (Sadoveanu 1936d : n. 5).

În același sens, articolele în care probleme precum starea dezastruoasă a drumurilor, situația confuză și nesigură din învățământ, neajunsurile din turism întregesc imaginea României interbelice, făcându-ne să ne gândim din nou la situația

României de azi, dovedindu-se că nimic nu e nou sub soare. Privitor la turismul din anul 1936 Sadoveanu notează:

Îmi închipui că se vor face șosele bune și ospătării nu prea scumpe, că se vor dizolva la timp asociațiile de jaf la drumul mare, că fiscul nu se va amesteca prea mult, că polițiștii și vameșii vor deveni mai politicoși (Sadoveanu 1936b: 88–89).

Multe dintre povestirile lui Sadoveanu au ca punct de plecare povești de vânătoare, cunoscută fiind pasiunea scriitorului pentru acest sport. În articolul *Mic prospect pentru amatori vânători și pescari*, Sadoveanu pledează pentru respectarea regulilor jocului și confruntarea vânătorului cu vânatul:

În țările europene vânatul e destul de rar, jandarmi, guarzi, legi represive, greutăți, obligații, taxe își dau mâna spre a face din aceste îndeletniciri barbare o iluzie civilizată [...] sub acest raport România e raiul vânătorilor (Sadoveanu 1936c: 475–478).

Citind acest comentariu, ne revine în memorie recente imagini vânătoarești de la Balc... un alt adevărat rai al vânătorilor de azi.

Această permanentă raportare a realităților zilelor noastre la cele din vremea „Însemnărilor ieșene” poate continua accentuând impresia că în Iași, și nu numai, timpul s-a oprit, problemele de la începutul sec. al XIX-lea rămânând nerezolvate, ideile și unele teorii revenind obsedant în viața și cultura neamului.

De pildă, problema maghiară, care apare în articolul *Lipsa reverberației*, se regăsește și în paginile unor ziare actuale sau în comentariile de la televiziune. Cuvintele sunt poate altele, esența problemei maghiare rămânând în linii mari aceeași. Ungurii spun despre români că sunt

necivilizați și necivilizabili fiind ajutați în realizarea intențiilor lor de înșși românii care au un defect fundamental „lipsa reverberației sociale. Noi, românii, afirmația aparține lui Gr. T. Popa, nu simțim de ajuns persoana noastră fuzionată într-o comunitate... nu simțim contribuția noastră la scăderile societății” (Popa 1937: 37).

Un alt subiect abordat de revista „Însemnări ieșene” și prezent în coloanele ziarelor și revistelor de astăzi este *chestiunea limbii moldovenești*. Existau la începutul secolului al XX-lea, continuând să existe și în zilele noastre, păreri și atitudini contradictorii în privința limbii moldovenești. Aceste curente de opinii se pot grupa în:

a) *Un curent românofil*, care lupta pentru adoptarea limbii române culte și a alfabetului latin; b) *curentul românofob*, care acreditează ideea că românii și moldovenii sunt două popoare diferite; c) *curentul arhaic*, ai cărui adepți pretind că limba moldovenească a avut o evoluție distinctă de cea a limbii române culte și reprezintă o limbă de sine stătătoare (Sadoveanu 1937a: 626–638).

Privitor la limba română trebuie menționate preocupările lui Sadoveanu, ale colaboratorilor lui la revista „Însemnări ieșene”, pentru cultivarea limbii române prin corectitudinea expresiei și folosirea corectă a neologismelor (Popa 1938a: 168).

Periodic, Sadoveanu publică în paginile „Însemnărilor ieșene” note de memorialistică, în care schițează câteva portrete ale unor scriitori sau ale unor personaje al căror drum s-a intersectat cu cel prozatorului. În acest sens, un desen puțin caricatural al dascălului de limbă latină, poreclit Codiță (Sadoveanu 1936c :

493–496), se adaugă portretelor lui Ibrăileanu, C. Stere, I. Creangă, G. Topârceanu, Ion Mironescu etc.

Articolele privind starea țăranului român, a agriculturii în general, dezvoltarea turismului sau existența conflictelor armate în lume dovedesc, pe de o parte, preocuparea lui Mihail Sadoveanu pentru viața cetății, pe de altă parte, sunt texte care au expresivitate prin folosirea cu aceeași măiestrie a limbii române ca și în scrierile literare.

Concomitent cu acest gen de scrieri, Sadoveanu publică în „Însemnări ieșene” proză scurtă, unele povestiri fiind adevărate bijuterii ale genului. În *Înșelări*, autorul, sub același pretext al vânătorii (de fapt, al pescuitului de păstrăvi) ajunge într-o poiană animată de două personaje: o căprioară și o vulpe :

Într-o poiană încărcată de bisăcău înflorit roșu [...] căprioara ciugulea cu botișoru-i [...] fin stelele înalte ale florilor sub smeurișuri [...] o vulpe aurie ca un jeric adulmeca adierea dimineții [...] pădure(a) de brad începu să şușuie (Sadoveanu 1937b: 613–618).

Același peisaj mirific în *24 iunie*:

Era o grădină sălbatică înflorită de la nuferii din baltă... volburi se răsucesc pe trestii, irișii galbeni deschideau cărări, boschetele de tamarisc își atârnavu strugurii dulce mirositori. După sălcii urmau pâlcuri de salcâmi înfloriți ale căror parfum părea că se târâște nevăzut și nesimțit pe oglinda luciului (Sadoveanu 1937c: 1–4)².

Neîndoielnic, personalitatea lui Sadoveanu și a colaboratorilor lui au sporit interesul cititorilor pentru revista „Însemnări ieșene”. Noblețea ideilor care au stat la baza selectării și structurării materialelor din revista „Însemnări ieșene”, precum:

punerea în valoare a specificului național în cultură, unificarea sufletească a neamului, sporirea valorii umane în toate direcțiile, educarea tineretului și antrenarea lui spre intelectualitate, spiritualizare fără dogmatism, detașarea de politică (Popa 1939: 315–316),

au făcut ca revista să capete un conținut care nu s-a perimat în timp. Deși nu a avut impactul pe care l-au înregistrat „Dacia Literară”, „Convorbiri literare” sau „Viața Românească” în cultura națională, revista „Însemnări ieșene” a marcat în mod clar viața spirituală românească din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Bibliografie

- Popa 1937 : Gr.T. Popa, *Lipsa Reverberației*, „Însemnări ieșene”, anul II, vol. III, nr. 1.
 Popa 1938a: Gr.T. Popa, *Cinematograful și limba românească*, „Însemnări Ieșene”, anul III, vol. V, nr. 1.
 Popa 1938b: Gr. T. Popa, *Tipul revistelor*, „Însemnări ieșene”, anul III, vol. V, nr. 3.
 Popa 1939: Gr.T. Popa, *Sadoveanu și „Însemnări ieșene”*, „Însemnări ieșene”, anul IV, vol. X, nr. 5.

² Despre acest text C. Ciopraga, în prefața la Sadoveanu (1971: VIII–XI), scria: „impresii personale din bălțile Dunării se regroupează într-o capodoperă, *24 iunie*. [...] suntem aproape de tehnica simbolizării, ochiul, urechea alte simțuri acomodată naturii percep global, sintetic, fundamental deci, înregistrând ritmuri și interferențe”.

- Sadoveanu 1936a: Mihail Sadoveanu, *Războiul din Africa*, „Însemnări ieșene”, anul I, nr. 2.
Sadoveanu 1936b: Mihail Sadoveanu, *Oficiul de turism*, „Însemnări ieșene”, anul I, nr. 3.
Sadoveanu 1936c: Mihail Sadoveanu, *Codiță*, „Însemnări ieșene”, anul I, vol. II, nr. 10.
Sadoveanu 1936d: Mihail Sadoveanu, *Problema ridicării satului românesc*, anul I, vol. II, nr. 22.
Sadoveanu 1936e: Mihail Sadoveanu, *Mic prospect pentru amatori vânători și pescari*, „Însemnări ieșene”, anul I, vol. II, nr. 24.
Sadoveanu 1937a: Mihail Sadoveanu, *Republica moldovenească dar nu pentru moldoveni*, „Însemnări ieșene”, anul II, vol. IV, nr. 8.
Sadoveanu 1937b: Mihail Sadoveanu, *Înșelări*, „Însemnări ieșene”, anul II, vol. IV, nr. 23.
Sadoveanu 1937c: Mihail Sadoveanu, *24 iunie*, „Însemnări ieșene”, anul III, vol. VI, nr. 4–6.
Sadoveanu 1960: Mihail Sadoveanu, *Mărturisiri*, prefață de Savin Bratu, București, ESPLA.
Sadoveanu 1971: Mihail Sadoveanu, *Opere*, prefață de C. Ciopraga, București, Editura Minerva, vol. I.

Mihail Sadoveanu and the “Însemnări ieșene” Magazine

Although the “Însemnări ieșene” magazine did not have the impact of the magazines “*Dacia literară*” or “*Convorbiri literare*” in the national culture, it surely had a significant impact on the Romanian spiritual life from the first half of the XX-nd century.

An important role in the accomplishment of the magazine’s direction belonged to the writer Mihail Sadoveanu. Our study will focus mainly on Mihail Sadoveanu and his publications, particularly published in “Însemnări ieșene”; according to the purpose declared in its first number, this magazine wanted to be “a completely independent cultural magazine, regardless the social and political tendencies of that time”.

*Universitatea de Medicină și Farmacie „Gr.T. Popa”, Iași
România*